

EĞİTİM YÖNETİCİLERİ VE ÖĞRETMENLERİN BİLİŞİM TEKNOLOJİLERİNİ KULLANMA DÜZEYLERİ VE BİLİŞİM TEKNOLOJİLERİNDEN YARARLANMALARINI ENGELLEYEN NEDENLER

Doç. Dr. Mehmet Durdu KA
Yrd.Doç. Dr. Hasan Basri GÜN
Arş. Gör. Osman TİT
Arş.Gör. Mehmet Ali HAMEDO

Dünyada bilgisayarın bulunması ve eğitim alanında kullanılmaya başlanmasıyla bilgisayar ve ona dayalı eğitim teknolojileri de hızla gelişmiştir. Erkan (1998) a göre de, “özellikle 1980’lerden sonra bilgisayar ve iletişim teknolojisinin hızla gelişmesi üretimde verimliliği ve etkinliği arttırmış, bu donanımdaki hızlı gelişmeler, çeşitli alanlarda hızla kullanılmaya başlamış ve bilgi toplumunun oluşumu hızlanmıştır. Nitekim İşman (1998) da bunun küresel iletişim ağı ile gerçekleştiğini, bilimsel araştırmalardan üretkenliğe, kültürel değişimlerden, küresel ticarete kadar birçok alanı etkilediğini belirtmiştir. Sonucunda bilgisayar ve ona dayalı teknolojilerin yoğun olarak kullanıldığı alanlardan birisi de eğitim olmuştur. 1990’lı yıllarda internetin de hayatımıza girmesi, alanında kullanılabilecek teknolojilerin nicelik ve niteliğini, doğal olarak eğitim sisteminin de yapısını değiştirmeye başlamıştır. Bu değişim sonucunda fizik, davranış ve bilişsel öğrenme kavramları ön plânda iken, yapıcı öğrenme kavramı ön plâna çıkmış ve bu aşamada eğitim ön bilgilerle yeni bilgileri bütünleştirme işlevi kazanarak, öğrencinin anlamı bütünleştirmesinin yolu açılmıştır (M.E.B. 1999). Bu değişikliklerin merkezine eğitim teknolojileri yerleşmeye başlamıştır.

Alkan’a (1997) göre eğitim teknolojisi, genelde eğitime, özelde öğrenme durumuna hakim olabilmek için ilgili bilgi ve becerilerin işe koşulması ile öğrenme ya da eğitim süreçlerinin işlevsel olarak yapılaşdırılması diğer bir deyişle “öğretme ve öğrenme süreçlerinin tasarlanması, uygulanması, değerlendirilmesi ve geliştirilmesi işidir.” Eskicumalı ve İşman (2001) ise eğitim teknolojisinin, “öğrenme-öğretme ortamlarını etkili bir şekilde etkili bir şekilde tasarlayan, öğrenme ve öğretme de meydana gelen sorunları çözen, öğrenme ürününün kalitesini ve kalıcılığını artıran bir akademik sistemler bütünüdür. Öyleyse öğretmen eğitim teknolojisinin tasarlayıcısı olabileceği gibi tasarlanmış teknolojiyi öğrenerek, eğitim sürecinde etkili ve sürekli olarak kullanan kişi olarak da tanımlanabilir.

Eğitim teknolojilerindeki bu yeni gelişmeler eğitim alanında çalışanların bilgiyi hızla almaları ve yaymaları, bireysel ve faal öğrenme ortamlarının yeniden tasarlanması, eleştirel düşünmeyi öğrenmeyi, ortak çalışma (kubaşık) fırsatını, bireylerarası iletişimin kolaylaşması ve artması, küresel eğitim fırsatlarının çoğalması, bilgiyi öğrenmeye karşı güdülenmenin artması v.b. olumlu sonuçlar doğurmuştur (Eskicumalı ve İşman, 2001).

Bu olanak ve fırsatları sunan yeni eğitim teknolojileri, o zamana kadar varolan eğitim teknolojilerinden farklı özelliklere sahip olduklarından, eğitim teknolojileri iki alt başlıkta incelenmeye başlanmıştır. Bunlar; 1. Klasik Eğitim Teknolojileri ve 2. Modern Eğitim Teknolojileri’dir. Modern Eğitim Teknolojileri’ne boyutun içerisine özellikle internetin ve ona dayalı teknolojilerin de girmesi ile “Bilişim Teknolojileri” adı verilmiştir. Bilişim Teknolojileri daha çok motor elektrik-elektronik sistemlerdir. Bunların kullanılması ve çalıştırılmasında mutlaka enerji kaynağına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu gruptaki teknolojilerin öğretmenler tarafından üretilmesi zor ve pahalıdır. Bunlar; bilgisayar ve

programları, tepegöz, Veri Göstercisi (Data Show) yazıcı, tarayıcı, internet v.b. teknolojilerdir (Eskicumalı ve İşman, 2001).

Aşkar'a (1999) göre de teknolojinin eğitime transferinin tarihi geçmişinde en önemli temel taşların birincisi matbaa iken diğeri ise elektronik ürünlerdir. Radyo, TV, bilgisayar ve web teknolojilerinden oluşan bu ürünlere bilişim teknolojileri denir. Matbaa ve bağlı teknolojilerin eğitimde inovasyon süreci gerçekleşmişken, aynı sürecin bilişim teknolojileri açısından gerçekleştiğini söylemek mümkün değildir. Bunu engelleyen çeşitli nedenler söz konusudur. Öte yandan, teknolojik yeniliklerin hızla artması ve ekonomide önemli bir pay haline gelmesi eğitimde teknoloji kullanımını zorunlu kılmaktadır. Ancak teknolojinin yalnız ürün olarak okula girmesi etkili kullanımı için yetersizdir. Önemli olan öğretmen, öğrenci, aile ve eğitim yöneticilerinin teknolojiyi kendi amaçlarına uygun olarak kullanabilmesi öğrenme-öğretme sürecinde bir yarar sağlayabilmesi, kendine yeterli olabilmesi, okul kültürüne dahil edilmesi ve yenilikler için öncül olabilmesidir.

Çağımızın gelişmelerine uyum sağlamak ve bu gelişmelerden yararlanmak için bireylerin bir bilgisayar kullanıcısı olmaları bir zorunluluk haline gelmiş bulunmaktadır. Bu bağlamda bilgisayarın kendisinin bir amaç değil, bir araç olduğu unutulmamalıdır. İyi bir kullanıcının sözcük işlem, hesap tablosu, iletişim, veri tabanı, çizim gibi paket yazılımların en azından bir veya birkaçından yararlanabilmesi beklenir. Örneğin bir öğrenci sözcük işlem yazılımı kullanarak gezi ya da gözlem raporunu yazabilmeli, hesap tablosu kullanılarak akıl yürütme, problem çözme becerilerini geliştirebilmeli ve bunların grafik gösterimlerini (özet/sonuç) elde edebilmelidir. Kişisel bilgisayarların yaygınlaşmasıyla birlikte de, bilişim teknolojileri aracılığıyla da bilgiler dünya çapında serbest dolaşıma çıkmış bulunmaktadır. İnternet'in sağladığı olanaklar bilgiye erişimi kolaylaştırmış ve bilgi ülke sınırlarını ve gümrük duvarlarını ortadan kaldırmış bulunmaktadır. Okullar, internet üzerinde uzaktan öğrenme tekniklerine dayalı olarak belirli merkezlerle ve kendi aralarında işbirliği kurabilmektedir. Böylece, öğrenciler tanımadığı bir öğretmene ya da öğrenciye ulaşabilmekte ve konusunu tartışmaya açmaktadır. Bir başkasının çalışmasını izleyebilmekte ve izledikleri hakkında tepkide bulunabilmektedir (Tezbaşaran, 1997).

Bilişim teknolojilerini öğretmenlerin bilmesi kaçınılmaz bir zorunluluk durumuna gelmiştir. Çünkü önüne gelen birçok öğrencinin evinde bilgisayar olabilir ve öğretmenden daha çok kendi kendine öğrenme olanağına sahip olabilir. Öğretmenin sosyal rol ve statüsünü koruyabilmesi için eğitimin değişen yönünün gerisinde kalma olanağı kalmamıştır. Öğretmenlerin birçoğu bu gelişen yeterlikleri çeşitli nedenlerle kazanamamaktadır. Öğretmenleri bu teknolojiler konusunda yetiştirme rolü onları denetleyen ilköğretim müfettişleri ve son dönemdeki gelişmelere göre bu rol aynı zamanda okul yöneticilerindedir. Bunlar aynı zamanda eğitim yöneticisi konumundadırlar. Bu eğitim yöneticileri denetim rollerini gerçekleştirirken, öğretmenlere mesleki olarak yardımcı bulunmaları gerekmektedir.

Akbaba Altun'a (2000)göre de bugünkü eğitim sisteminde öğrenci ve öğretmenlerin yanı sıra okul yöneticilerinin hatta tüm eğitim yöneticilerinin bilgisayarı kullandıkları ya da faydalandıkları görülmektedir. Öğrenci notlarının saklanması personel maaş bordrolarının yapılması derslerin ve dersliklerin dağıtılması, önemli bilgilerin arşivlenmesi, personel işlemleri, eğitimle ilgili araştırmaların çözümlenmesi ve sınav yapma ve sonuçlarını almada özellikle bilgisayar ve diğer bilişim teknolojilerinden yararlanmaktadır.

Aquilera ve Endrick'e (1998) göre okul yöneticileri bilgi edinmek için en fazla interneti kullanmaktadırlar. İnternet, diğer insanlarla ve bilgisayarlarla iletişim olanağı sağlamaktadır. Bu iletişim sayesinde yöneticiler yasaların ve mesleki örgütlerin olduğu sitelerden faydalanmaktadırlar. Ayrıca çeşitli bilgisayar programlarını kullanarak çalışmalarını yapmaktadırlar (Akt.Akbaba Altun, 2000).

Fakat ülkemizdeki okullarda yoğun çabalara karşın eğitim alanında da teknolojik gerilik söz konusudur. Eğitimdeki teknolojik geriliğin bir çok nedeni vardır. Parasal sorunlar, niteliksiz materyaller, kalabalık sınıflar, formasyonu yetersiz eğitimciler, engelleyici tutumlar ve yanlış uygulamaları belirtebiliriz. Tüm bunlar bir araya geldiğinde eğitim kurumları ve bu kurumlarda görev yapanlar yeni teknolojilere karşı ilgisiz kalmakta ya da duyarsızlık göstermektedirler. Kuşkusuz bu durum eğitimin niteliğini olumsuz yönde etkilediği gibi, bu teknolojiyi kullanmaktan geri kalan eğitim yöneticileri ve öğretmenlerin statülerini de olumsuz yönde etkilemektedir. Bu durumda okul ile gerçek yaşam arasında yeteri düzeyde bağ kurulabilmesinin de önünde engel oluşturmaktadır. Bu engelleri ortadan kaldırmaktan sorumlu olanlar öğretmenler ve eğitim yöneticileridir. Eğitim yöneticileri ve öğretmenlerin rol ve görev tanımları içinde bu yenileşmeyi okula taşımak yer almaktadır. (Şimşek, 1999).

Fakat son dönemlerde yapılan araştırmalarda (Danyeri, 2001; Nadiroğlu Gün, 2001) da bu eğitim yöneticilerinin yukarıda belirtilen rol ve görevleri yeteri düzeyde gerçekleştiremedikleri sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Hatta eğitim yöneticilerinin, bilişim teknolojilerini kullanma yeterliklerinin öğretmenlerden daha düşük düzeyde olduğu belirtilmektedir.

Bu araştırmanın amacı, "Sakarya İli'nde görev yapan öğretmenler ile eğitim yöneticilerinin (okul yöneticileri ve ilköğretim müfettişleri) bilişim teknolojilerini kullanma düzeyleri ve bilişim teknolojilerinden yararlanmalarını engelleyen nedenleri belirlemektir. Bu temel amaca ulaşmak için şu sorulara cevap aranmıştır.

1. Yöneticilerin ve öğretmenlerin bilişim teknolojilerini kullanma düzeyleri ve bu teknolojilerinden yararlanmalarını engelleyen nedenler nelerdir?

2. Görev, cinsiyet, çalıştığı okulun türü gibi bağımsız değişkenlerine göre bilgisayar kullanım düzeyleri ve teknolojiyen yararlanmayı engelleyen nedenler farklılaşmakta mıdır?

Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Bu araştırma, 2001-2002 öğretim yılında Sakarya İli'nde bilgisayar ya da teknoloji sınıfı bulunan ilköğretim okullarını ile Sakarya İli merkezinde bulunan yeterli eğitim teknolojisi donanımına sahip olduğu belirlenen dört özel ilköğretim okulunda görev yapan öğretmenler ve yöneticileri ile Sakarya İli Milli Eğitim Müdürlüğü'nde görev yapan ilköğretim müfettişlerini kapsamaktadır. Ayrıca bu araştırma uzman görüşlerine dayanarak hazırlanan anketteki sorulara, araştırmaya katılanların verdikleri yanıtlarla sınırlıdır.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu araştırma, eğitim yöneticileri ve öğretmenlerin bilişim teknolojilerini kullanma yeterliklerine ve bunları kullanmayı engelleyen nedenlere ilişkin var olan durumu saptamaya yönelik betimsel nitelikte bir araştırmadır.

Bu araştırmanın çalışma evrenini, Sakarya İli sınırları içerisinde yer alan ve bilgisayar ya da teknoloji sınıfı olan 7 resmi ilköğretim okulları ile eğitim teknolojisi donanımı yeterli olduğu belirlenen 4 özel ilköğretim okulunda görev yapan tüm öğretmenler (298), bu okulların yöneticileri (26) ve ilköğretim müfettişleri (34) oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından hazırlanan survey toplam 358 kişiden oluşan çalışma grubuna, Sakarya İl Millî Eğitim müdürlüğünün izin ve gereğini belirten üst yazı ile imza karşılığı dağıtılmış ve aynı yolla toplanmıştır. Toplam 250 kişi anketleri tam ve doğru olarak teslim ettiğinden, veriler 250 anket üzerinden değerlendirilmiştir.

Anketin geçerliği için uzman görüşü (Doç. Dr. Aytekin İşman ve Yrd. Doç. Dr. Çetin Baytekin) alınmıştır. Güvenirlilik için ALPHA güvenirlilik katsayısı (reliability analysis) hesaplanmıştır ($\alpha = .9561$).

Araştırma verileri, bilgisayarda SPSS 10.0 paket programı ile analiz edilmiştir. Veriler ile ilgili frekans (f), yüzde (%) ve t-testi değerleri hesaplanarak yapılmıştır. Bu çözümlenmeler .05 manidarlık düzeyinde test edilmiştir. Veriler, ankette yer alan dört boyuta göre çözümlenerek sunulmuştur.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırmaya katılan deneklerle ilgili kişisel bilgilere göre;

Deneklerin % 10'u (25 denek) eğitim yöneticisi iken % 90'ı (225 denek) öğretmen; % 56,4' ü (141) kadın iken % 43,6'sı erkek ve % 72'4'ü (181 denek) kamuya ait bir okulda görev yaparken, % 27,6'sı ise özel okullarda görev yapmaktadır.

Araştırmayla elde edilen veriler tablolaştırılarak sunulmuştur. Tabloya ilişkin verilerin sunumu akabinde tartışma yer almıştır:

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Deneklerin Bilgisayarı Kullanma Düzeyleri

Yeterlik Düzeyleri	Hiç	Yetersiz	Kıs. Yeterli	T. Yeterli	Toplam
Klavyeyi tüm özellikleri bilerek kullanabilme	f % 47 18,8	50 20,0	115 46,0	38 15,2	250 100,0
Fare (mouse) yi tüm özellikleri kullanabilme	f % 39 15,6	50 20,0	93 37,2	68 27,2	250 100,0
Bilgisayarı açma-kapama v.b. temel yeterlikleri bilme	f % 33 13,2	30 12,0	75 30,0	112 45,0	250 100,0
Bilgisayarda faydalandığı bilgileri yedeklemeyi bilme	f % 51 20,0	74 29,6	72 28,8	51 20,4	248 99,2
Dosya ya da folder açma/kapayabilme	f % 58 23,2	72 28,8	60 24,0	60 24,0	250 100,0
Yazı metnini saklayabilme	f % 64 25,6	90 36,0	44 17,6	50 20,0	248 99,2
Verileri diskete kaydedip/silebilme	f % 72 28,8	72 28,8	54 21,6	52 20,8	250 100,0
Cd leri açarak kullanabilme	f % 65 26,0	87 34,8	36 14,4	62 24,8	250 100,0
Bilgisayara program Yükleme/kaldırabilme	f % 96 38,4	71 28,4	57 22,8	25 10,0	249 99,6
İşletim Sistemlerini (Doss-Windows ve Mac) kullanabilme	f % 74 29,6	57 22,8	94 37,6	21 8,4	246 98,4
Word (yazı yazma) programını kullanabilme	f % 59 23,6	52 20,8	73 29,2	62 24,8	246 98,4
Excel programını kullanabilme	f % 66 26,4	68 27,2	82 32,8	29 11,6	245 98,0
Power-point (sunu yapma) programını kullanabilme	f % 88 35,2	87 34,8	51 20,4	23 9,2	249 99,6
Access (veri tabanı oluşturma) programını kullanabilme	f % 115 46,0	81 32,4	44 17,6	4 1,6	244 97,6
Okul Yönetimi Programını kullanabilme	f % 114 45,6	77 30,8	39 15,6	16 6,4	246 98,4
SPSS v.b. istatistik programlarını bilme	f % 141 56,4	79 31,6	22 8,8	1 ,4	243 97,2
Bilgisayar programlama dillerini (Basic, Pascal, Cobol, Foxpro, Delphi v.b.)kullanabilme	136 54,4	72 28,8	24 9,6	5 2,0	237 94,8

Bilgisayarı kullanma düzeylerine ilişkin tablo incelendiğinde aşağıdaki bulgular dikkat çekici bulunmuştur; deneklerin yalnızca %27.2'si "mause'u tam yeterli olarak özellikleri ile kullanabilirken %15.6'sı hiç kullanamamaktadır. Öte yandan "bilgisayarı açma kapama temel yeterlilikleri"ne hiç sahip olmayanların oranı %13.2 iken, tam yeterli olduklarını ifade edenlerin oranı da (%45) yarıdan daha azdır. Bunun yanında deneklerin yaklaşık dörtte biri (%25.6) "yazı metnini saklayabilme" becerisine hiç sahip olmadıklarını belirtirken bunu tam yeterli olarak yapabildiğini belirtenler ise beşte biri (%20)dir. "CD'leri açarak kullanabilme" yeterliliğine tam olarak sahip olduklarını ifade edenlerin oranı %24.8 iken hiç sahip olmadıklarını belirtenlerin oranı ise %26'dır. Deneklerin çok azı (%6.4) "okul yönetimi programını kullanabilme" yeterliliğine tam olarak sahip olduklarını ifade ederken bunu kısmen yeterli olarak ifade edenler de %15.6'yı geçmemektedir.

Araştırma yapılan okulların tamamında bilgisayar sınıfı ya da bilgi teknolojisi sınıfı bulunurken deneklerin azımsanamayacak bir kısmı mouse'u kullanmayı ya da bilgisayarı açma kapamayı bilmediklerini ifade etmişlerdir. Bilgisayarı bulunan okullarda durum böyle iken bilgisayarı olmayan okullardaki durumun çok daha vahim olduğu düşünülebilir. Bu okullarda yönetici ve öğretmenlere bilgisayarı öğretmek üzere yetiştirilmiş olan formatör öğretmenlerin işlevselliği tartışılabilir. Okullarımızda öğretmenler temel becerilerden yoksunken buna bir de bulgulardaki okul yönetimi programlarının yöneticilerce hemen hemen hiç kullanılmadığı eklenirse, Aşkar (1999)'ın deyimıyla inovasyon süreci nasıl gerçekleşecektir?

Tablo 2. Araştırmaya Katılan Deneklerin Bilişim Teknolojilerini Kullanma Düzeyi

DİĞER BİLİŞİM TEKNOLOJİLERİNİ KULLANMA		Hiç	Yetersiz	Kıs. Yeterli	T. Yeterli	Toplam
Tepegözü kullanmayı bilme düzeyi	f	52	48	65	84	249
	%	20,8	19,2	26,0	33,6	99,6
Veri Göstercisi (Data showu) kullanmayı bilme düzeyi	f	107	73	53	12	245
	%	42,8	29,2	21,2	4,8	98,0
Yazıcıyı (printer) kullanabilme	f	80	55	59	55	249
	%	32,0	22,0	23,6	22,0	99,6
Tarayıcıyı (scanner) kullanabilme	f	116	57	53	22	248
	%	46,4	22,8	21,2	8,8	99,2
Digital kamerayı kullanabilme	f	123	65	45	16	249
	%	49,2	26,0	18,0	6,4	99,6
Elektronik tahtayı kullanmayı bilme	f	148	60	31	6	245
	%	59,2	24,0	12,4	2,4	98,0
Faksı kullanmayı bilme	f	89	54	55	51	249
	%	35,6	21,6	22,0	20,4	99,6
Telefonu kullanmayı bilme	f	12	18	22	190	242
	%	4,8	7,2	8,8	76,0	96,8
Modemi kullanmayı bilme	f	116	64	40	28	248
	%	46,4	25,6	16,0	11,2	99,2
Telekonferans (Net meeting) sistemini bilme	f	134	69	31	7	241
	%	53,6	27,6	12,4	2,8	96,4

Diğer Bilişim Teknolojilerinin kullanımına ilişkin tablo incelendiğinde düşündürücü bulunan bulgular aşağıda sunulmuştur. Artık klasik bir beceri haline gelmiş olan “tepegözü kullanmayı bilme” becerisine deneklerin ancak üçte birine yakını (%33.6) tam olarak sahip olduğunu ifade ederken, beşte biri (%20.8) hiç bilmediğini ifade etmiştir. “Veri göstericisi (data show) kullanmayı bilme”, (%42.8) dijital kamerayı kullanabilme (%49.2) “elektronik tahtayı kullanmayı bilme” (%59.2) “telekonferans (net-meeting) sistemini bilme” (%53.6) gibi yeni bilişim teknolojilerini kullanmayı deneklerin yarısına yakını ya da yarısından çoğu hiç bilmemektedirler.

Bu bulgulardan hareketle okullarımızda bilişim teknolojilerinin kullanılması ve yaygınlaştırılması bir yana henüz bir alt yapısının dahi oluşturulmadığını ifade etmek güç olmaz. Bunun en güzel göstergesi eğitim öğretimde tepegözün dahi yardımcı bir araç olarak azımsanamayacak bir denek grubu tarafından kullanılmadığının ifade edilmesi, okullarımızdaki teknoloji kültürünün bir seviyesi olarak ifade edilebilir.

Tablo 3. Araştırmaya Katılan Deneklerin İnterneti Kullanılma Konuları

İNTERNETİ KULLANMA		Hiç	Biraz	Kısmen	Tamam en	Toplam
İnternette gezinme (surf)	f	105	53	43	46	247
	%	42,0	21.2	17.2	18.4	98.8
E-posta (mail) alma ve Gönderme	f		65	30	44	247
	%		26.0	12.0	17.6	98.8
Dosya transferi yapma (FTP)	f	129	65	26	27	247
	%	51,6	26.0	10.4	10.8	98.8
Dosya indirme (download)	f	121	74	19	33	247
	%	48,4	29.6	7.6	13.2	98.8
Alan ile ilgili siteleri izleme	f	115	58	48	26	247
	%	46,0	23.2	19.2	10.4	98.8
İnternette sohbet etme (chat)	f	110	58	50	29	247
	%	44,0	23.2	20.0	11.63	98.8
Arama motorlarından Yararlanma	f	131	60	27	27	245
	%	52,4	24.0	10.8	10.8	98.0
Veri tabanlarından (Database) Yararlanma	f	146	67	25	9	247
	%	58,4	26.8	10.0	3.6	98.8
Web sayfası hazırlama	f	141	64	31	9	245
	%	56,4	25.6	12.4	3.6	98.0
Eğitim-öğretim sırasında kullanma	f	118	56	48	22	244
	%	47,2	22.4	19.2	8.8	97.6
Genel kültürünü arttırma	f	96	48	58	37	239
	%	38,4	19.2	23.2	14.8	95.6
Uzaktan eğitim kurslarına (Yabancı dil v.b.) katılma	f	154	47	22	18	241
	%	61,6	18.8	8.8	7.2	96.4
Mesleki bilgi düzeyimi arttırma	f	93	54	68	31	246
	%	37,2	21.6	27.2	12.4	98.4
Mesleki görevlerimi yerine getirme	f	92	44	77	32	245
	%	36,8	17.6	30.8	12.8	98.0
Müzik dinleme ve film izleme	f	88	33	71	55	247
	%	35,2	13.2	28.4	22.0	98.8
Basın-yayını okuma	f	91	37	71	45	244
	%	36,4	14.8	28.4	18.0	97.6
Oyun oynama	f	126	36	54	26	242
	%	50,4	14.4	21.6	10.4	96.8
Cinsel konularla ilgili siteleri izleme	f	154	50	17	1	222
	%	61,6	20.0	6.8	.4	88.8

İnterneti kullanma konularına ilişkin tablo incelendiğinde, internetin en çok (%22) “müzik dinleme ve film izleme” aracı olarak kullanıldığı ifade edilmiştir. Bunu %18.4'lük oranla “internette gezinme” ve %18'lik bir oranla basın yayını izleme takip etmektedir. Buna karşın deneklerin yaklaşık dörtte üçü (%61.6) cinsel konularla ilgili siteleri hiç izlemediklerini ve uzaktan eğitim kurslarına hiç katılmadıklarını ifade etmişlerdir. Bunu %58.4'lük oranıyla veri tabanlarından yararlanma izlemiştir.

Bu verilerden hareketle internetten faydalanma, kendini geliştirme ve eğitim-öğretim amaçlı kullanmak bir yana eğlenme ve dinlenme amaçlı olarak dahi çok düşük bir oranda faydalandığı görülmektedir. Diğer yandan internetin çok yaygın olarak kullanıldığı e-posta ve internette gezinme konularında dahi öğretmen ve yöneticilerin hemen hemen hiç kullanmadıkları görülmektedir. Buradan hareketle, deneklerin modern iletişim teknolojilerinden çok azının yararlandığı söylenebilir. Diğer yandan deneklerin %12'sinin cinsel konulara ilişkin bilgi edinme sorusuna yanıt vermemiş olması manidardır.

Tablo 4. Araştırmaya Katılan Deneklerin Bilişim Teknolojilerinden Yararlanmalarını Engelleyen Nedenler

BİLİŞİM TEKNOLOJİLERİNDEN YARARLANMAYI ENGELEYEN NEDENLER		Hiç Katılmıyor mu m	Katılmıyor mu m	Katılı yorum	Tamamen katılıyor mu m	Toplam
Olanakların yetersiz oluşu	a. Ekonomik olanaksızlıklar f %	32 12,8	39 15,6	90 36,0	66 26,4	227 90,8
	b. Sosyal ortamın uygun olmaması f %	39 15,6	83 33,2	52 20,8	46 18,4	220 88,0
	c. Kültürel değerlere uygun düşmemesi f %	123 49,2	59 23,6	15 6,0	18 7,2	215 86,0
Zorunluluk olmaması	a. Yasal f %	77 30,8	86 34,4	31 12,4	20 8,0	214 85,6
	b. Yönetimsel f %	68 27,2	97 38,8	34 13,6	13 5,2	212 84,8
	c. Mesleki f %	67 26,8	83 33,2	45 18,0	18 7,2	213 85,2
Mesleki olarak ihtiyaç duymama f %	103 41,2	89 35,6	34 13,6	8 3,2	234 93,6	
Kişisel olarak ihtiyaç duymama f %	90 36,0	104 41,6	30 12,0	10 4,0	234 93,6	
Okul yönetiminin bilgisayar çıktılarını resmi işlemlerde kabul etmemesi f %	95 38,0	107 42,8	26 10,4	3 1,2	231 92,4	
Müfettişlerin bilgisayar çıktılarını resmi işlemlerde kabul etmemesi f %	73 29,2	99 39,6	50 20,0	13 5,2	235 94,0	
Okul yönetiminin bilgisayarları kullanmaya izin vermemesi f %	105 42,0	104 41,6	28 11,2	0 0,0	237 94,8	
Bilgisayarın sağlık sorunlarına yol açması nedeniyle f %	110 44,0	104 41,6	19 7,6	6 2,4	239 95,6	
Çevremizde bilgisayar kursu veren yerlerin olmaması f %	78 31,2	91 36,4	41 16,4	14 5,6	224 89,6	
Okulda bilgisayar kursu açılmaması f %	71 28,4	74 29,6	66 26,4	19 7,6	230 92,0	
İl M.E.M. tarafından bilgisayar kursu açılmaması f %	85 34,0	79 31,6	44 17,6	7 2,8	215 86,0	
Meslek dışı işyerimin yoğunluğu (Ek iş yapma) f %	70 28,0	91 36,4	45 18,0	11 4,4	217 86,8	
Depremin yol açtığı sorunlar nedeniyle a. Maddî kayıplar f %	72 28,8	59 23,6	57 22,8	11 4,4	199 79,6	

	b. Ailevi sorunlar	f	74	58	54	13	199
		%	29,6	23.2	21.6	5.2	79.6
	c.Psikolojik sorunlar	f	79	64	32	11	186
		%	31,6	25.6	12.8	4.4	74.4
	d. Sosyal sorunlar	f	60	56	62	17	195
		%	24,0	22.4	24.8	6.8	78.0

Bilişim teknolojisinden yararlanmayı engelleyen neden olarak Deneklerin yarısından çoğu (%62.4) ekonomik olanaksızlıkları, bunun yanında yaklaşık yarısı (%49.2) sosyal ortamın uygun olmamasını göstermiştir. Deneklerin tamamına yakını (%83.6) bilgisayar kullanımında okul yönetimi engelini olmadığını ifade etmişlerdir. Depremin yol açtığı maddi kayıplar, ailevi ve psikolojik sorunlara ilişkin olarak kendilerine yöneltilen sorulara deneklerin yaklaşık üçte birinin hiç yanıt vermediği gözlenmiştir. Bu durum deneklerin bölgeye depremden sonra atanmış olmalarından ya da depremi hatırlamama eğiliminde olmalarından kaynaklanmış olabilir.

Bir bütün olarak tabloya bakıldığında bilişim teknolojilerinden yararlanmaya engel olarak genelde ileri sürülebilecek nedenlere katılmadıkları söylenebilir.

BAĞIMSIZ DEĞİŞKENLERE GÖRE GÖRÜŞLER ARASINDAKİ FARKIN MANIDARLIĞI

A- Yaptığı Göreve Göre T-Test Sonuçları

Faktörler	F Değeri	Anlamlılık düzeyi	t değeri	SD	Çift yönlü Anlamlılık Düzeyi
Bilgisayarı kullanma yeterlikleri	2,230	,137	2,864	217	,005*
Diğer bilişim teknolojilerini kullanma	,997	,319	3,144	225	,002*
İnterneti bilme düzeyi	,034	,854	-1,245	194	,215
Bilişim teknolojisini kullanmayı engelleyen nedenler	3,644	,058	-1,465	142	,145

Bilgisayarı kullanma yeterlikleri ve diğer bilişim teknolojilerini kullanma yeterliklerinde öğretmen ve eğitim yöneticilerinin görüşleri arasında manidar fark olduğu gözlenmiştir. Bilgisayarı kullanma yeterliklerine göre fark, eğitim yöneticilerinin görüşlerinin ortalamasının (46,58), öğretmenlerin görüşlerinin ortalamasından (37,06) daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Diğer bilişim teknolojilerini kullanma yeterliklerine göre de fark, eğitim yöneticilerinin görüşlerinin ortalamasının (25,42), öğretmenlerin görüşlerinin ortalamasından (20,71) daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır.

B- Cinsiyete Göre T-Test Sonuçları

Faktörler	F değeri	Anlamlılık düzeyi	t değeri	SD	Çift yönlü Anlamlılık Düzeyi
Bilgisayarı kullanma yeterlikleri	,104	,747	-3,166	217	,002*
Diğer bilişim teknolojilerini kullanma	1,137	,287	-5,119	225	,000*
İnterneti bilme düzeyi	,035	,852	-1,064	194	,289
Bilişim teknolojisini kullanmayı engelleyen nedenler	1,711	,193	-2,649	142	,009*

Bilgisayarı kullanma yeterlikleri, diğer bilişim teknolojilerini kullanma ve bilişim teknolojisini kullanmayı engelleyen nedenlere ilişkin cinsiyete göre anlamlı fark bulunmuştur. Bilgisayarı kullanma yeterliklerine göre fark, erkeklerin görüşlerinin ortalamasının (41,32), kadınların görüşlerinin ortalamasından (35,36) daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Diğer bilişim teknolojilerini kullanma yeterliklerine göre fark, eğitim yöneticilerinin görüşlerinin ortalamasının (23,84), öğretmenlerin görüşlerinin ortalamasından (19,23) daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Bilişim teknolojisinden yararlanmayı engelleyen nedenler ile ilgili olarak da fark, erkeklerin görüşlerinin ortalamasının (41,58) , kadınların görüşlerinin ortalamasından (37,55) daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Engeller ile ilgili bu oranlar, kadınlar açısından olumludur.

C- Okul Türüne Göre T-Test Sonuçları

Faktörler	F Değeri	Anlamlılık düzeyi	t değeri	SD	Çift yönlü Anlamlılık Düzeyi
Bilgisayarı kullanma yeterlikleri	,989	,321	-4,036	217	,000*
Diğer bilişim teknolojilerini kullanma	,026	,871	-5,231	225	,000*
İnterneti bilme düzeyi	2,630	,106	-2,779	194	,006
Bilişim teknolojisini kullanmayı engelleyen nedenler	,530	,468	3,490	142	,001

Bilgisayarı kullanma yeterlikleri ve diğer bilişim teknolojilerini kullanma yeterliklerinde okulların özel ya da kamuya ait olmasına göre görüşler arasında manidar fark olduğu gözlenmiştir. Bilgisayarı kullanma yeterliklerine göre fark, özel ilköğretim okullarında görev yapanların görüşlerinin ortalamasının (44,06), kamuya ait ilköğretim okullarında görev yapanların görüşlerinin ortalamasından (35,66) daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Diğer bilişim teknolojilerini kullanma yeterliklerine göre de fark, özel ilköğretim okullarında görev yapanların görüşlerinin ortalamasının (25,08), kamuya ait ilköğretim okullarında görev yapanların görüşlerinin ortalamasından (19,81) daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuçlar:

Araştırmaya katılan öğretmen ve eğitim yöneticileri;

1. Klavyeyi, mouse'u kullanma gibi temel beceriler bakımından yeterli değildirler.
2. Doya açma, yazılı bir metni saklama, veri kaydetme ve silme vb. Kullanma becerisi açısından yeterli değildirler.
3. CDleri kullanma, program yükleme, işletim sistemleri, paket programları kullanma (word, excel, power point, SPSS, access) bakımından yetersizdirler.
4. Okul yönetimi programlarını kullanmada yetersizdirler.
5. Bilgi teknolojilerini kullanma bakımından yeni teknolojileri hemen hemen hiç kullanmamakta klasikleşmiş teknolojileri ise yeterince kullanamamaktadırlar.
6. İnterneti hemen hemen hiç kullanmamaktadırlar.
7. e-posta gibi yeni iletişim araçlarından yeterince faydalanmamaktadırlar.
8. Eğitim yöneticileri öğretmenlere, erkekler kadınlara ve özel okullarda görev yapanlar kamuya ait okullarda görev yapanlara göre bilgisayarı ve diğer bilişim teknolojilerini kullanma becerileri açısından daha yeterlidir.
9. Bilişim teknolojilerinden yararlanmayı engelleyen faktörler erkekler üzerinde daha etkindir.

Sonuç olarak; bilişim teknolojilerini tanıma, kullanma, faydalanma konularında istenilen düzeye gelinemediği, belli bir kültürel alt yapının oluşturulmadığı görülmektedir. Bilgisayar kullanma yeterlilikleri açısından özümseme, diğer bilişim teknolojileri ve internet açısından ise uyarlama sürecinin yaşandığı, bilişim teknolojileri açısından beklenen inovasyon sürecine geçilemediği yargısına ulaşılmıştır.

Bilişim teknolojilerinden yararlanmayı sınırlandıran en önemli engelin ekonomik olduğu, yasal, yönetsel, mesleki ve kültürel açıdan oldukça olumlu mesafe katedildiği anlaşılmaktadır. Özellikle öğretmenlerin bilişim teknolojilerini kullanmaya teşvik edici uygulamaların gözlendiği ancak öğretmenlerin bireysel nedenlerle bilişim teknolojilerinden uzak kaldığı düşünülmektedir.

Öneriler;

1. Formatör öğretmenlerin işlevselliği gözden geçirilmelidir.
2. Öğretmenler bilgisayarla ilgili temel beceriler bakımından yeterli hale getirilmelidir.
3. Eğitim-öğretim ve okul yönetimi ile ilgili softwarein etkili kullanımına ilişkin yeterlilikler kazandırılmalıdır.
4. İnternet ve modern iletişim araçlarının kullanılması özendirilmelidir.

Bilişim teknolojilerinin kullanımını engelleyen ekonomik faktörlere ilişkin çözümler üretilmelidir.

Bilişim teknolojilerinden faydalanmayı engelleyen nedenler daha geniş ölçüde ele alınıp araştırma konusu yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akbaba Altun, Sadegül (2000). "Okul Yöneticilerinin Bilgisayar Kullanma Düzeyleri." **Eğitim Araştırmaları Dergisi** Ankara: Anı Yayıncılık, Sayı:2
- Aşkar, Petek (1999) "Eğitimde Teknoloji Kullanımı." **Eğitimde Yansımalar: V.21.y.y.in Eşiğinde Türk Eğitim Sistemi Sempozyumu**. Ankara: Öğretmen Hüseyin Hüsnü Tekişik Eğitim Araştırma –Geliştirme Merkezi Yayınları.
- Başar, Hüseyin (1988). **Öğretmenlerin Değerlendirilmesi**. Ankara.
- Danyeri, Öcal (2001). **İlköğretim Müfettişlerinin Rehberlik Rollerini Gerçekleştirme Düzeyleri**. Sakarya: Sa.Ü. S.B.E, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- İşman, Aytekin (1998). **Uzaktan Eğitim**. Adapazarı: Değişim Yayınları.
- Erkan, Hüsnü (1998). **Bilgi Toplumu ve Ekonomik Gelişme**. İstanbul: İş Bankası Yayınları. 4. Baskı.
- Eskicumalı, Ahmet; İşman,Aytekin (1998). **Eğitimde Planlama Ve Değerlendirme**. Adapazarı: Değişim Yayınları.
- M.E.B. (1999). **Eğitim Teknolojisi Kılavuzu**. Ankara: MEB, EARGED Yayınları.
- Nadiroğlu Gün, Abdullah (2001). **Öğretmenlerin İlköğretim Müfettişlerinin Görevlerini Yerine Getirmeleri İle İlgili Algıları (Sakarya İli Örneği)**. Sakarya: Sa.Ü. S.B.E, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Şimşek, Ali (1999). "Üniversitelerde Çokortamlı Öğrenme Merkezlerinin Oluşturulması." **Eğitimde Yansımalar: V. 21.y.y.in Eşiğinde Türk Eğitim Sistemi Sempozyumu**. Ankara: Öğretmen Hüseyin Hüsnü Tekişik Eğitim Araştırma –Geliştirme Merkezi Yayınları.
- Taymaz, Haydar (1997). **Eğitim Sistemi'nde Teftiş**. Ankara: TAKAV Matbaası.
- Tezbaşaran,A.Ata(1997).www.Biltek.Tubitak.Gov.Tr/Dergi/97haziran/Etkin1.Htm